ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

Lugupeetud pöörduja

Teie 11.11.2026

Meie 13.11.2026 nr 2.2-9/26/4661-2

Vastus selgitustaotlusele

Andmekaitse Inspektsioon (AKI) sai teie selgitustaotluse, milles küsite isikuandmete töötlemise õiguspärasuse ja vastutuse kohta olukorras, kus isikuandmeid töötleb iseseisva õigusvõimeta vabatahtlik ühendus. Toote näitena Kiili Vallavalitsuse eestvedamisel loodud vanemaealiste nõukogu.

Esmalt selgitame, et selgitustaotlustele vastamisel ei hinda AKI konkreetse isikuandmete töötlemise õiguspärasust ega tuvasta, kes on konkreetsel juhul vastutav töötleja. Selleks tuleks hinnata konkreetse andmetöötluse faktilisi asjaolusid ja osapoolte tegelikke rolle. Saame aga selgitada asjakohaseid isikuandmete kaitse üldmäärusest (IKÜM) tulenevaid põhimõtteid.

IKÜM art 4 p 7 kohaselt on vastutav töötleja füüsiline või juriidiline isik, ametiasutus, asutus või muu organ, kes üksi või koos teistega määrab kindlaks isikuandmete töötlemise eesmärgid ja vahendid. Vastutava töötleja kindlakstegemisel ei ole määrav üksnes see, kuidas pooled ise oma rolle nimetavad, vaid eelkõige see, kes tegelikult otsustab, miks ja kuidas isikuandmeid töödeldakse. Ka AKI selgitustes on rõhutatud, et tegemist on funktsionaalse mõistega ning vastutus tuleneb poolte tegelikest rollidest.

Asjaolu, et ühendus või nõukogu tegutseb enda kinnitatud põhikirja või põhimääruse alusel, iseenesest seda, et ta saab olla vastutav töötleja või et põhimäärus annab isikuandmete töötlemiseks õigusliku aluse. Euroopa Kohus on kohtuasjas C-638/23 selgitanud, et siseriikliku õigusega võib vastutavaks töötlejaks määrata ka üksuse, millel puudub juriidilise isiku staatus ja iseseisev õigusvõime, kui see üksus on võimeline täitma IKÜM-ist vastutavale töötlejale tulenevaid kohustusi ning siseriiklikus õiguses on sõnaselgelt või vähemalt piisavalt kindlalt määratletud tema vastutuse ulatus.

Iseseisva õigusvõimeta ühenduse puhul tuleb seega hinnata, kellele konkreetne isikuandmete töötlemine õiguslikult omistatav on. Kui ühendus ise ei ole õigussubjekt ning õigusakt ei anna talle iseseisvat pädevust ja vastutust isikuandmete töötlemise eest, tuleb vastutav töötleja kindlaks teha nende füüsiliste või juriidiliste isikute seast, kes määravad tegelikult kindlaks isikuandmete töötlemise eesmärgid ja vahendid. Sõltuvalt ühenduse tegevuse korraldusest võib vastutavaks töötlejaks olla üks isik või võivad mitu isikut olla IKÜM art 26 tähenduses kaasvastutavad töötlejad.

Kui aga tegemist on kohaliku omavalitsuse juurde loodud organisatsioonilise üksusega, tuleb lisaks hinnata, kas selle üksuse tegevus ja isikuandmete töötlemine on omistatav kohaliku omavalitsuse üksusele või tema ametiasutusele. Seejuures ei muuda ainuüksi asjaolu, et kohaliku

omavalitsuse üksus on ühenduse loomist toetanud või selle tegevusele kaasa aidanud, teda vastutavaks töötlejaks. Määrav on tema tegelik või õigusaktist tulenev roll konkreetse töötlemise eesmärkide ja vahendite kindlaksmääramisel.

Samuti tuleb eristada vastutava töötleja kindlaksmääramist ja konkreetse töötlemise õiguslikku alust. Põhimäärus ei ole iseenesest IKÜM art 6 kohane õiguslik alus. Vastutav töötleja peab iga töötlemise eesmärgi puhul kindlaks määrama, millisele IKÜM art 6 lg-s 1 sätestatud alusele töötlemine tugineb, ning IKÜM art 5 lg 2 kohaselt peab ta olema suuteline tõendama, et töötlemisel järgitakse IKÜM-i nõudeid. Näiteks tuleb eraldi hinnata liikmeks astumise avalduste andmete töötlemise ning küsitluste korraldamise eesmärki, vajalikkust, ulatust ja õiguslikku alust.

Rahvastikuregistri andmete kasutamise puhul tuleb lisaks IKÜM-ile arvestada rahvastikuregistri seadusest tulenevate juurdepääsureeglitega. Kohaliku omavalitsuse ametnikule antud ligipääs rahvastikuregistrile ei tähenda, et seda võib kasutada mis tahes kohaliku tegevuse tarbeks. Juurdepääsu võib kasutada üksnes selle eesmärgi ja ülesande täitmiseks, milleks juurdepääs on antud. Seetõttu ei saa vallavalitsuse ametniku ametialast registrijuurdepääsu kasutada nõukogu liikmekandidaatide elukoha kontrollimiseks üksnes põhjusel, et ametnikul on registrile juurdepääs. Selliseks andmete kasutamiseks peab olema õiguslik alus ning andmete kasutamine peab jääma selle eesmärgi ja ülesande piiresse, mille täitmiseks juurdepääs on antud.

Isikuandmete töötlemise puhul on oluline tagada läbipaistvus ehk inimese õigus saada teavet. IKÜM art 12 ja 13 kohaselt peab andmesubjekt juhul, kui isikuandmeid kogutakse temalt endalt, saama selge teabe muu hulgas selle kohta, kes on vastutav töötleja, millisel eesmärgil ja õiguslikul alusel andmeid töödeldakse, kui kaua neid säilitatakse ning millised õigused on inimesel seoses oma andmetega. Kui isikuandmeid ei ole saadud inimeselt endalt, tuleb teavitamisel arvestada IKÜM art-s 14 sätestatuga. Üksnes võimalus küsida vajalikku teavet hiljem nõukogu esimehelt ei asenda IKÜM-ist tuleneva teavitamiskohustuse täitmist. Vajalik teave võib olla esitatud näiteks liikmeks astumise avalduse juures või sellele selgelt viidatud andmekaitsetingimustes.

Vallavalitsuse võimalikku rolli tuleb hinnata konkreetsete isikuandmete töötlemise toimingute kaupa. Asjaolu, et vallavalitsus osales nõukogu loomisel või võimaldab nõukogul kasutada oma teabekanaleid, ei tähenda iseenesest, et vallavalitsus vastutab kõigi nõukogu tehtavate isikuandmete töötlemise toimingute eest. Määrav on see, kes otsustab konkreetse töötlemise eesmärgi ja vahendite üle.

Seejuures tuleb eraldi käsitleda isikuandmete avaldamist vallavalitsuse veebilehel. Kui vallavalitsus otsustab, milliseid nõukogu materjale ja nendes sisalduvaid isikuandmeid oma veebilehel avaldada, võib vallavalitsus olla selle töötlemistoimingu osas vastutav töötleja. Sellest ei järeldu aga automaatselt, et vallavalitsus on vastutav töötleja ka nende andmete varasema kogumise või muu nõukogus toimuva töötlemise osas. Vastutava töötleja roll võib seega erinevate töötlemistoimingute puhul olla erinev.

Loodame, et meie selgitustest on abi.

Lugupidamisega

Irina Meldjuk
jurist
peadirektori volitusel